

(Bio)dyskurs po katastrofie. Naturo-kulturowy status katastrof nuklearnych w Czarnobylu i Fukushima

Badanie dotychczas pomijanych zjawisk mówi więcej o naszej kulturze i historii niż myślimy. W moim projekcie analizując opowieści powstałe wokół stref skażenia w Czarnobylu i Fukushima, pokazuję jak koncepcje kulturowe determinują postrzeganie środowiska, jako ogółu elementów nieożywionych i ożywionych, zarówno naturalnych, jak i powstałych w wyniku działalności człowieka, występujących na określonym obszarze oraz ich wzajemne powiązania, oddziaływania i zależności. Zdecydowałam się na analizę tego obszaru, ponieważ uważam, że refleksja nad relacjami człowieka ze środowiskiem może dużo powiedzieć o kulturze i ideologicznej retoryce określonego czasu.

Przed wszystkim interesują mnie trzy kwestie. Po pierwsze chcę zbadać jaki status ma środowisko w narracjach o katastrofie technologicznej, oraz jak skażona przyroda wpływa na te opowieści. W szczególności interesuje mnie rola języka i obrazu w tworzeniu określonych praktyk kulturowych. Po drugie, w związku z tym, że doświadczanie przestrzeni post-nuklearnych jest zakorzenione w konkretnym kontekście historycznym i kulturowym, chcę przeanalizować jaką rolę w tworzeniu się relacji człowieka ze środowiskiem odgrywa pojęcie *Natury*. Po trzecie skupienie się na dwóch największych katastrofach nuklearnych (sklasyfikowanych tak w systemie INES), które są oddalone od siebie kulturowo i czasowo, pozwala, po pierwsze zadać pytanie o istnienie ponadkulturowego doświadczania katastrofy nuklearnej oraz na prześledzenie retorycznych przesunięć, które dokonały się w dyskursie na temat przyrody na przestrzeni dwudziestu pięciu lat. Pierwsza część badań poświęcona będzie analizie dyskursu dotyczącego katastrofy elektrowni jądrowej w Czarnobylu oraz tej, która wydarzyła się w miejscowości Ōkuma w prefekturze Fukushima. Druga część projektu poświęcona będzie analizie pojęć warunkujących doświadczanie środowiska i kształtowanie jego kulturowego statusu oraz możliwe kierunki przemian, które dokonują się w tym polu.

W moim projekcie opieram się na archiwalnych i współczesnych materiałach prasowych, artykułach dotyczących obu katastrof, źródłach tzw. drugiego obiegu oraz materiałach dostępnych w Internecie: blogach, artykułach, stronach informacyjnych. Materiały planuję zbierać zarówno na Ukrainie, jak i w Japonii. Istotny będzie dla mnie również polski kontekst. Planuję również przeprowadzić analizę kolekcji i strategii wystawienniczych w Muzeum Czarnobylskim w Kijowie oraz Komitan Fukushima [コミユタン福島]. Ważną częścią projektu będą wywiady z osobami, które przebywają lub przebywały w strefach skażenia w celu poznania ich postrzegania i doświadczania tych przestrzeni. Planuję przeprowadzić również obserwacje etnograficzne w post-nuklearnych przestrzeniach w celu skonfrontowania narracji medialnych z rzeczywistymi zjawiskami, które zachodzą w tych przestrzeniach. Moja wstępna kwerenda oraz wizyty studyjne umożliwiły mi nawiązanie kontaktów, z osobami, z którymi planuję przeprowadzić wywiady. Znajomość języka japońskiego oraz pogłębianą znajomość języka rosyjskiego umożliwią mi sprawną komunikację i szerszy dostęp do interesujących mnie materiałów. Ze względu na interdyscyplinarność projektu jest dla mnie konieczne by mieć dwóch opiekunów: kulturoznawcę prof. dr. hab. Zbigniewa Klocha oraz biologa prof. dr. hab. Marka Konarzewskiego, którzy są najlepszymi specjalistami w obszarach badawczych, w których znajduje się mój projekt.

Podjęcie tematyki przestrzeni post-nuklearnych jest istotne, ponieważ analiza awarii nuklearnych z perspektywy środowiskowej może dostarczyć użytecznego narzędzi do badania wpływu katastrof technologicznych na przemiany w kulturowych praktykach opisywania i doświadczania przyrody. To natomiast umożliwi stworzenie nowych postaw wobec środowiska, które są ważne w kontekście postępujących zmian klimatycznych.